

КОНЦЕПЦІЯ СУТНОСТІ І ЗМІСТОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДЕФІНІЦІЇ «ЗЕРНОПРОДУКТОВИЙ ПІДКОМПЛЕКС» В ТЕОРІЇ АГРОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

В статті розкрито сутність і проаналізовано змістовні характеристики дефініції «зернопродуктовий підкомплекс» з систематизацією різних підходів до його визначення. Представлено власне авторське визначення поняття «зернопродуктовий підкомплекс» у контексті врахування змін інституційного середовища розвитку взаємодій в економіці й аграрній галузі.

Ключові слова: агроекономічні відносини, зернопродуктовий підкомплекс, інституціональне середовище

В статье раскрыта сущность и проанализированы содержательные характеристики дефиниции «зернопродуктовый подкомплекс» с систематизацией различных подходов к его определению. Представлено собственное авторское определение понятия «зернопродуктовый подкомплекс» с учетом изменений институциональной среды развития взаимодействий в экономике и аграрной отрасли.

Ключевые слова: агроэкономические отношения, зернопродуктовый подкомплекс, институциональная среда

The article reveals the essence and adduces analysis of substantial characteristics of the definition «grain products subcomplex» with the systematization of the various approaches to the said definition. The author's definition of «grain products subcomplex» with the changes of the institutional interactions of environment in the development of the economics' and the agricultural sector is presented.

Keywords: agroeconomic relations, grain products subcomplex, institutional environment

Постановка проблеми. Відносини в економіці, соціумі й суспільстві, а також галузях прикладання людської праці, розвиваються з результатами, що забезпечують накопичення досвіду, який з плином часу акумулюється у визнаних теоретичних конструкціях їх розуміння. Шлях до розуміння того чи іншого явища, формування понятійного апарату, традиційно лежить у площині вивчення їх природи, яка наслідує концепції сутності й визначення змістовних характеристик наукових дефініцій. Історично доведеним є той факт, що системний підхід до дослідження процесів, які відбуваються в організаційно-економічних системах, може бути реалізованим лише при умові наявності у провідника наукового пошуку, ґрунтовних теоретичних знань. Це положення стосується і дефініції «зернопродуктовий підкомплекс», бо незважаючи навіть на величезну сукупність визначень, концепцій його розуміння, удосконалення теорії питання завжди на часі. Саме тому актуальність обраної проблеми не викликає сумніву.

²Науковий керівник: д.е.н., проф. О.Г. Шпикуляк.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідницьких напрацювань з теоретичного представлення концепцій сутності дефініції «зернопродуктовий підкомплекс» надзвичайно багато. Інтерес до вивчення цієї проблеми присутній завжди, він на порядку денному повсякчас, у ньому закладено інституційний ефект минулого – мотивацію сформовану потребами продовольчої безпеки. Вважаємо, що відповідно до зазначених потреб, які представлені у вимірі суспільної свідомості, проявляється бажання науковців досліджувати це питання, зокрема, в теоретичному плані. Теоретико-методичні й практичні аспекти «зернопродуктового підкомплексу» досить обширні, визначені в працях таких науковців як: В. Бойко [1], О. Балабанов [2], В. Колодійчук [3, 8], Р. Саблук [4], О. Шпикуляк [4], Д. Стеченко [5], М. Лобас [6], Л. Мармуль [7], Г. Черевко [8], А. Гарасим [8], П. Гарасим [8], Т. Козак [8], О. Шпик [8], В. Бурнукін [9], Г. Калетнік [10], Т. Пепа [10], В. Ціхановська [10] та ін. Дослідження надзвичайно ґрунтовні й широкопланові, їх можна, на нашу думку, навіть звести в окрему теорію, проте ми в цій статті ставимо за мету їх систематизувати і доповнити новими підходами, які враховують практику сьогодення.

Постановка завдання – аналіз концепцій сутності і визначення характеристик дефініції «зернопродуктовий підкомплекс», удосконалення його змісту в контексті сучасного розвитку цієї агроекономічної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичні засади й розуміння сутності дефініції «зернопродуктовий підкомплекс», сформовані наукою на базі вивчення практики його функціонування шляхом аналізу норм, законів, організаційно-господарських і суспільних ефектів. Глибина й широта підходів до цього питання вражає, проте їм завжди слід давати порівняльну оцінку, що формує підвалини новизни в науці, а також можливість врахування в концепціях визначень категорій, ідеології сьогодення. Наприклад, слід визнати «зернопродуктовий під комплекс» складною організаційно-інституційною системою, що функціонує на базі усталених правил і норм, сформованих державою та ринком. Він структурований за складовими, підпадає під дію безпекових функцій держави, є особливим ринком в глобальному вимірі. Характеристика наведених структурних елементів є комплексом підстав для можливих удосконалень теорії питання, проте спершу проаналізуємо ставлення до нього інших авторів – дослідників «зернопродуктового підкомплексу».

Теоретичні конструкції розуміння сутності зернопродуктового підкомплексу досить широкопланові та багатоманітні, оскільки ця галузь і сфера економічної діяльності є дотичною до різних секторів безпекового характеру. По-суті її розвиток визначає контекст соціально-економічних ефектів, динаміку популяційних процесів. До того ж у науковому плані проблема досліджується повсякчас, тому наукової продукції – концепцій сутності й визначення змістовних характеристик дефініції «зернопродуктовий підкомплекс» – чимало. Слід зазначити, що типи визначень можна класифікувати за системним, функціональним, організаційно-управлінським, інституційним та іншими підходами. Враховуючи багатоманітність і широкоплановість визначень досліджуваного поняття представимо деякі визначення й думки дослідників з означенням відмінностей, спільних аспектів, взаємоузгодженостей.

Тпк, В.А. Колодійчук вважає, що зернопродуктовий підкомплекс АПК – це сукупність функціонально залежних сільськогосподарських і промислових підприємств, які забезпечують формування пропозиції зерна, його первинну переробку, зберігання, переробку на борошно, крупи, комбікорми, а також реалізацію, у тому числі на експорт, через посередництво відповідних інфраструктурних елементів і слугує джерелом сировинних ресурсів для підприємств спеціалізованих галузей для виробництва продовольчих товарів [3]. Визначення комплексне, але вважаємо, що зернопродуктовий підкомплекс постачає сировину не лише галузям для виробництва

продовольчих товарів. Ситуація на практиці дещо інша, тому у теоретичному визначенні поняття «зернопродуктовий підкомплекс» слід розширити його функціональні завдання – це зокрема: « ... джерело сировинних ресурсів для виробництва продовольчих та будь-яких інших товарів; сировина, створена з зерна та продуктів його переробки» (авт.). Визнання цієї позиції є цілком прийнятним удосконаленням сутності досліджуваної дефініції, адже зерно та продукти його переробки є сировиною, наприклад, для виробництва біопалива, медичних препаратів тощо. Ці факти необхідно враховувати в удосконаленні концепції наукового пізнання, адже теорія є найкращою практикою, в конкретній ситуації. Це підтверджують функціональні «обов'язки» зернопродуктового підкомплексу як структурованої системи господарських взаємодій. Таким чином, розкрито організаційні складові визначення дефініції «зернопродуктовий підкомплекс». За визначенням Д.М. Стеценка [5], «зернопродуктовий комплекс» є системою взаємопов'язаних галузей та виробництв...» [5], ключовий момент тут –взаємозв'язок галузей, значить логіка в нашому визначенні безперечно є.

У розвиток теоретичних конструкцій поняття додамо аспекти, які за результативною ознакою прояву розширюють функцію комплексу фактично до рівня специфічного структурованого ринку, про що, наприклад, наголошують Р.П. Саблук і О.Г. Шпикуляк, розподіляючи його на два важливих аспекти – мікросередовища і макросередовища в глобальному контексті значимості для держави [4]. Тобто бачення суті піднятого нами питання за підходом цих авторів носить структурний контекст. Введення структурного контексту у визначення поняття «зернопродуктовий підкомплекс», разом з розширення функціональної складової позиціонування концепцій дає підстави для теоретичного удосконалення розуміння його сутності.

Висновки

Вважаємо, що «зернопродуктовий під комплекс» є галузево-специфічною за зерновим контуром ідентифікації системою, у якій локалізовано відносини з виробництва, розподілу, обміну, споживання зерна та продуктів його переробки. До складу «зернопродуктового під комплексу» відносимо підприємства і організації – суб'єкти чотирьох сегментів: виробництва сільськогосподарської продукції-сировини (суб'єкти господарювання усіх форм власності – господарювання – виробники зернових); переробки (підприємства з переробки зерна); організацій збуту (об'єкти інфраструктури ринку зерна); регулювання (інституції регулювання).

Література

1. Бойко В.І. Зерно і ринок : монографія / В.І. Бойко. – К. : ННЦ ІАЕ. – 2007. – 312 с.
2. Балабанов О. Зернопродуктовий підкомплекс України: територіальна структура та організація / О. Балабанов. – К.: Вища школа, 1998. – 164 с.
3. Колодійчук В.А. Галузеве позиціонування зернопродуктового комплексу України // В.А. Колодійчук // Економічний часопис ХХІ9-10 (11), 2014. – С. 45-48.
4. Фінансові проблеми розвитку ринку зерна в Україні / Р.П. Саблук, О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2008. - №12. – С. 69 – 75.
5. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика / Д.М. Стеченко. – К. : Вікар, 2006. – 396 с.
6. Лобас М.Г. Розвиток зернового господарства України: [монографія] / М.Г. Лобас. – К.: Аграрний інститут НВАТ «Агроінком», 1997. – 449 с.
7. Мармуль Л.О. Проблеми інвестиційного забезпечення зернопродуктового підкомплексу регіону / Л.О. Мармуль // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв. – 2002. – № 2. – С. 3-7.

8. Черевко Г. В. Економіка зернопродуктового комплексу АПК / [Г. В. Черевко, П. М. Гарасим, В. А. Колодійчук, Т. Р. Козак, О. Р. Шпик, А. П. Гарасим, А. А. Колодійчук]. – Львів: Українські технології. – 2000. – 198 с.

9. Бурнукін В.О. Формування системи управління зернопродуктовим підкомплексом [Електронний ресурс]/ В.О.Бурнукін.–Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_bio/nuln.

10. Калетнік Г.М. Територіальна організація зернопродуктового комплексу регіону та напрями його удосконалення: [Монографія] / Г.М. Калетнік, Т.В. Пепа, В.М. Ціхановська. – Вінниця: Вінницька газета, 2010. – 180 с.